

KLAGANDE

Sociala myndighetsnämnden i Kungälv kommun
Stadshuset
442 81 Kungälv

MOTPART

████████████████████ ████████████████████

Ombud: Jurist Johan Törvik
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 17 januari 2017 i mål
nr 5840-16, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Sociala myndighetsnämnden i Kungälv kommun (nämnden) yrkar att kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer nämndens beslut den 4 maj 2016.

Till stöd för sin talan anför nämnden i huvudsak följande. ████████████████████
██████████ behov av hjälp med de grundläggande behoven kan med hänsyn till hennes ålder inte anses vara av den omfattning eller det mycket privata och

känsliga slag som förutsätts för att rätt till personlig assistans ska anses föreligga.

Nämnden ifrågasätter hur förvaltningsrätten har kunnat göra bedömningen att [REDACTED] har rätt till personlig assistans då utredningen inte innefattar någon beräkning av de respektive hjälpbehoven och något föräldraansvar inte har tagits i beaktande. Förvaltningsrätten borde rätteligen ha återförvisat ärendet till nämnden för att beräkna omfattningen av de grundläggande behoven, jämte beaktande av föräldraansvaret, före en bedömning av frågan om rätt till personlig assistans föreligger.

[REDACTED] anser att överklagandet ska avslås och anför i huvudsak följande. Det saknas stöd i lag för att bedöma barns integritetsnära hjälpbehov på ett annat sätt än sådana behov hos vuxna.

Prövningen av rätten till personlig assistans ska ske genom en samlad bedömning av sökandens kvalitativa och kvantitativa hjälpbehov och någon tidsberäkning av hjälpbehovet behöver inte göras för att rätten till insatsen ska kunna konstateras.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om [REDACTED] behov av hjälp med de grundläggande behoven enligt 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade är av sådan omfattning och karaktär att hon har rätt till insatsen personlig assistans.

Inledningsvis noterar kammarrätten att nämnden ifrågasatt riktigheten av förvaltningsrättens bedömning att [REDACTED] har rätt till personlig assistans då någon beräkning av tidsomfattningen av hennes hjälpbehov inte har gjorts. Av förarbetena till bestämmelserna om personlig assistans framgår att det inte finns något krav på att hjälpbehovet ska ha en viss tidsmässig

omfattning, även om tidsfaktorn givetvis har betydelse vid bedömningen (prop. 1992/93:159 s. 175). För det fall hjälpbehovet vid en samlad bedömning, där både kvantitativa och kvalitativa aspekter beaktas, kan anses vara av sådan omfattning och karaktär att rätt till personlig assistans föreligger är detta enligt kammarrättens mening tillräckligt för att fastställa rätten till personlig assistans.

Vid tidpunkten för nämndens beslut var [REDACTED] två år och nio månader gammal. Barn i denna ålder har ett stort behov av omvårdnad och tillsyn vilket innebär att föräldraansvaret är långtgående även för barn utan funktionshinder. Däremot kan ett jämn gammalt barn utan funktionshinder ofta hjälpa till i ett flertal moment i den dagliga livsföringen, även om det finns en individuell variation beroende på det enskilda barnets utveckling.

Av utredningen i målet framgår att [REDACTED] till skillnad från andra barn i samma ålder, saknar förmåga att hjälpa till vid ett flertal moment i den dagliga livsföringen. Hon saknar egen förflyttningsförmåga och har svårt att hålla kroppshållningen i sittande ställning. Hon är begränsad i sin förmåga att styra sina rörelser och flyttar inte saker mellan händerna.

[REDACTED] funktionsnedsättningar medför bl.a. att hon behöver hjälp i samband med matsituationer, där någon behöver hålla i hennes hand för att hon ska behålla greppet och styra handen mot munnen. Enligt kammarrättens mening innefattas [REDACTED] hjälpbehov i denna del inte i det normala föräldraansvaret, varför det ska beaktas vid bedömningen av hennes rätt till personlig assistans. Hjälpbehovet vid matsituationer får anses vara av en inte obetydlig omfattning, eftersom det återkommer flera gånger dagligen.

Vidare medför [REDACTED] funktionsnedsättningar att hon har ett mer omfattande behov av hjälp i samband med duschsituationer jämfört med jämnåriga barn utan funktionsnedsättning, eftersom någon behöver hålla i

henne och stötta upp henne. Hon har även ett behov av hjälp med att torka munnen med munsvabb under dagen, vilket inte innefattas i det normala föräldraansvaret. ■■■■■ behov av hjälp i dessa delar ska också beaktas vid bedömningen av hennes rätt till personlig assistans.

Sammantaget finner kammarrätten att ■■■■■ inte endast i begränsad omfattning har ett behov av hjälp med sina grundläggande behov. Vid bedömningen av om ett hjälpbehov bör ge rätt till personlig assistans ska vidare särskilt beaktas om det är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär (jfr RÅ 2009 ref. 57).

Nämnden har bedömt att ■■■■■ hjälpbehov, med hänsyn till hennes låga ålder, inte kan anses vara av sådant privat och integritetskänsligt slag som förutsätts för att rätt till personlig assistans ska anses föreligga. Till stöd för sin bedömning har nämnden hänvisat till Kammarrätten i Jönköpings dom den 16 februari 2015 i mål nr 2963-14. Vid sin bedömning fann Kammarrätten i Jönköping att det hjälpbehov som ett barn i åldern två år och fyra månader har i samband med måltider inte är av en sådan privat och integritetskänslig karaktär som förutsätts för att rätt till personlig assistans ska anses föreligga.

I likhet med förvaltningsrätten finner kammarrätten emellertid att bedömningen av vilka behov som är privata och integritetskänsliga inte är knuten till den hjälpbehövandes ålder, utan är en bedömning av vilka behov som typiskt sett är att anse som privata och integritetskänsliga. ■■■■■ hjälpbehov i samband med mat- och duschsituationer samt muntorkning får enligt kammarrättens mening anses vara av sådan privat och integritetskänslig karaktär.

Sammanfattningsvis bedömer kammarrätten att [REDACTED] behov av hjälp med de grundläggande behoven – även med beaktande av det långtgående föräldraansvar som föreligger – är av sådan omfattning och karaktär att rätt till personlig assistans föreligger. Hon har därmed även rätt till personlig assistans för andra personliga behov om dessa inte tillgodoses på annat sätt. Den närmare omfattningen av insatsen ska, såsom förvaltningsrätten funnit, i första hand prövas av nämnden. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Kristina Harmsen Hogendoorn

Katarina Dunnington

Emelie Brorström
referent

/Frances Voon

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avd. 2

DOM
2017-01-17
Meddelad i Göteborg

Mål nr
5840-16

KLAGANDE

████████████████████ ████████████████████

Ombud:
Johan Törvik
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

MOTPART

Sociala myndighetsnämnden
442 81 Kungälv

ÖVERKLAGAT BESLUT

Sociala myndighetsnämndens beslut den 4 maj 2016

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet och förklarar att ████████████████████
██████████ har rätt till personlig assistans enligt LSS. Förvaltningsrätten visar målet åter till Sociala myndighetsnämnden för prövning av i vilken omfattning ████████████████████ har rätt till insatsen.

Dok.Id 449891

Postadress

Box 53197
400 15 Göteborg

Besöksadress

Sten Sturegatan 14

Telefon

031 - 732 70 00

Telefax

031 - 711 78 59

E-post: forvaltningsrattenigoteborg@dom.se
www.forvaltningsrattenigoteborg.domstol.se

Expeditionstid

måndag–fredag
08:00-16:00

BAKGRUND

Sociala myndighetsnämnden (nämnden) avslög [REDACTED] ansökan om personlig assistans med i huvudsak följande motivering. [REDACTED] behov av hjälp med grundläggande behov kan, med hänsyn till hennes ålder, inte anses vara av den omfattning och av det mycket privata och känsliga slag som förutsätts för rätt till insatsen.

YRKANDEN M.M.

[REDACTED] yrkar att hon ska beviljas den begärda insatsen i ansökt omfattning eller i den omfattning som förvaltningsrätten anser skälig. Hon anför bl.a. följande. Nämnden har förklarat att hennes behov av hjälp omfattas av föräldraansvar, men inte presenterat någon utredning som stöder detta. Av utredningen framgår inte omfattningen av den tid som nämnden anser utgör föräldraansvar. Nämndens resonemang om att hjälp med de grundläggande behoven inte är privat och integritetsnära för små barn, eftersom de är vana vid att få hjälp med dessa saknar stöd i rättspraxis. Hon kan inte sitta upp själv och kan därför inte hjälpa till med att klä sig, äta eller rengöra sig själv.

Nämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. Vad gäller toalettbesök ingår hjälp med toabesök samt hjälp med blöjbyten i normalt föräldraansvar för ett barn som är två år och nio månader. Vad gäller övriga grundläggande behov framgår det av utredningen att [REDACTED] deltar aktivt i momenten och att hon tränar på momenten för att bli mer självständig. Det är inget barn i [REDACTED] ålder som kan ansvara för och vara självständig i moment som måltider, av- och påklädning, hygien eller måltider. Det finns vidare anledning att ta hänsyn till barnets ålder i relation till begreppet integritet, och att bedöma att behov kopplade till integritet ökar med barnets ålder.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade innehåller bestämmelser om insatser åt personer

1. med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,
2. med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
3. med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service (1 § LSS).

Personer som anges i 1 § LSS har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9 samma lag, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor (7 § LSS).

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov).

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt (9 a § LSS).

Medicinsk utredning

Av intyg utfärdat den 9 december 2015 av [REDACTED] överläkare i neuropediatrik, framgår bl.a. följande. [REDACTED] har ingen egen förflyttningsförmåga, annat än att hon i ryggläge kan hasa sig fram men inte dit hon vill. Hon kan gripa föremål med grabbgrepp, men flyttar inte föremål mellan händerna. [REDACTED] har svårt att hålla kroppshållningen i sittande och sjunker gärna ihop åt sidan. Hon kan med olika humljud uttrycka ett ja, och skaka på huvudet för nej. Ingen tydlig kommunikation för övrigt, men ögonpekar och använder bilder. Hon har svårt att dricka vatten då hon lätt sväljer fel. [REDACTED] äter passerad kost.

Förvaltningsrättens bedömning

Det är i målet ostridigt att [REDACTED] omfattas av personkretsen i 1 § LSS. Frågan är om hennes hjälpbehov avseende de grundläggande behoven är av den karaktär och omfattning att hon har behov av personlig assistans.

Vid bedömningen av ett barns rätt till personlig assistans ska ett normalt föräldraansvar beaktas på så sätt att det bara är hjälpbehov som går utöver vad som är normalt för ett barn i ifrågavarande ålder som ska läggas till grund för bedömningen av behovet av personlig assistans. [REDACTED] [REDACTED] var vid tiden för nämndens beslut två år och nio månader. Behovet av hjälp med de grundläggande behoven är även för ett barn utan funktionshinder i samma ålder betydande, och föräldraansvaret således långtgående.

I fråga om måltider har [REDACTED] uppgivit att den sammanlagda tidsåtgången uppgår till ca 4–5 timmar per dag. Nämnden har inte

ifrågasatt denna uppgift, men menar att ett hjälpbehov i samband med måltid inte är att anse som integritetskänsligt för ett så litet barn.

Förvaltningsrätten anser att bedömningen av vilka behov som är att anse som integritetskänsliga inte är knuten till den hjälpbehövandes ålder, utan är en bedömning av vilka behov som typiskt sett är att anse som integritetskänsliga. Att sedan hjälpbehovet för ett litet barn vad gäller måltider till stor del omfattas av föräldraansvaret får beaktas i samband med bedömningen av huruvida det finns en rätt till förmånen och så fall i vilken omfattning (jfr Kammarrätten i Stockholms avgörande i mål nr 8120-15).

Vad gäller [REDACTED] hjälpbehov i fråga om måltider framgår det av utredningen att hon själv håller i bestick och mugg, men att någon måste hålla i hennes hand för att hon ska behålla greppet och för att styra handen mot munnen, vilket hon inte klarar själv. Förvaltningsrätten anser mot den bakgrunden att hennes hjälpbehov är av den karaktären att det är att anse som ett grundläggande behov. Föräldraansvaret vad gäller hjälp vid måltider är stort för alla barn i [REDACTED] ålder, men tidsåtgången är normalt inte så stor som i hennes fall. Förvaltningsrätten anser således att hennes hjälpbehov med de grundläggande behoven i samband med måltider överstiger vad som omfattas av normalt föräldraansvar och därmed ska beaktas till viss del.

Det framgår av utredningen att tidsåtgången vid personlig hygien samt vid av- och påklädning på grund av [REDACTED] funktionsnedsättning är större än normalt. Den tidsåtgång som överstiger den normala ska därför beaktas och ligga till grund för bedömningen av rätten till assistans.

[REDACTED] behöver vidare hjälp med att torka i munnen med munsvabb efter en del måltider. Hon behöver även regelbundet under dagen hjälp med att torka saliv. Flera gånger under dagen behöver hon hjälp med

att ta på och av ortoser. Dessa behov beror i sin helhet på [REDACTED] [REDACTED] funktionsnedsättning och ett friskt jämnårigt barn har inte de behoven. De faller därför inte inom det normala föräldraansvaret och tidsåtgången för dem ska beaktas i sin helhet.

I fråga om [REDACTED] behov av hjälp med kommunikation anser förvaltningsrätten att detta helt faller inom ramen för det normala föräldraansvaret. Ett så litet barn har normalt inte behov av att i någon större utsträckning kommunicera med människor utanför familj och förskola, och det är vanligt att föräldern får hjälpa till vid kommunikation med utomstående.

Sammantaget anser förvaltningsrätten att [REDACTED] även med beaktande av det stora föräldraansvar som finns för ett barn utan funktionshinder i motsvarande ålder, har ett så omfattande behov av hjälp med sina grundläggande behov av nära och integritetskänsligt slag att hon har rätt till insatsen personlig assistans. I vilken omfattning hon har rätt till insatsen bör prövas av nämnden som första instans.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1 B)

Karin Hartmann

Rådman

I avgörandet har även nämndemännen Diako Sheikh Aghaei, Gunnar Boija och Gunilla Nyberg deltagit.

Föredragande i målet har varit föredragande juristen Therese Anundby.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.